

Ocena realizacji krajowego programu poprawy plenności owiec i zamierzenia na przyszłość

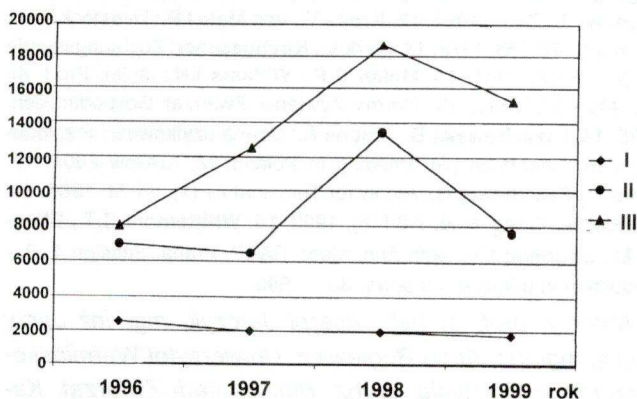
Tomasz Gruszecki, Czesława Lipecka

AR w Lublinie

Krajowy program poprawy plenności owiec, którego realizację rozpoczęto w 1994 roku, zakłada uszlachetnienie rodzimego pogłowia poprzez „dolew krwi” ras plennych.

W programie uczestniczyć mogą towarowe i zarodowe stada utrzymujące merynosy polskie, polskie owce nizinne, polskie owce długowłniste, polskie owce górskie. Spośród ras plennych wykorzystywane są tryki następujących ras: fryzyjska, fińska, romanowska, wrzosówka, olkuska, merynos booroola, charolaise oraz linia plenna. Efektem końcowym wspomnianego krzyżowania uszlachetniającego są zwierzęta mające w genotypie 25% rasy plennej oraz 75% rasy miejscowej. Program realizowany jest na trzech poziomach i wspomagany środkami finansowymi pochodzącymi z krajowego funduszu postępu biologicznego. Dotacja wypłacana jest hodowcy przez okres 3 lat za każdą owcę matkę uczestniczącą w programie.

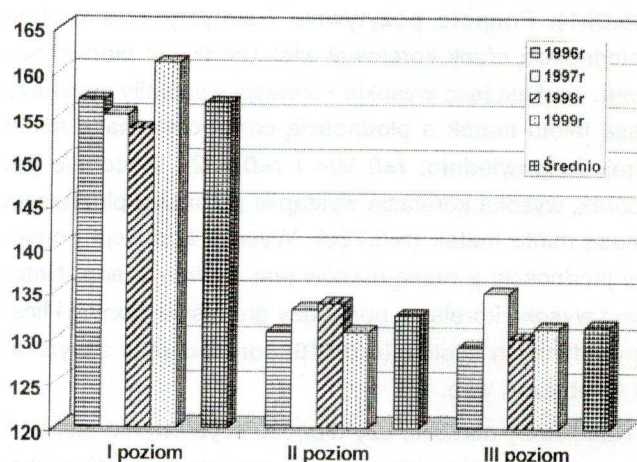
W programie zakładano, że w wyniku jego realizacji wzrośnie plenność krajowego pogłowia, a tym samym poprawi się efektywność chowu i hodowli owiec w Polsce. Autorzy niniejszego opracowania uważają, że okres, jaki upłynął od rozpoczęcia wdrażania programu jest już wystarczająco długi, aby móc wstępnie ocenić rzeczywiste

Rys. 1. Liczba macierek uczestniczących w poszczególnych poziomach programu

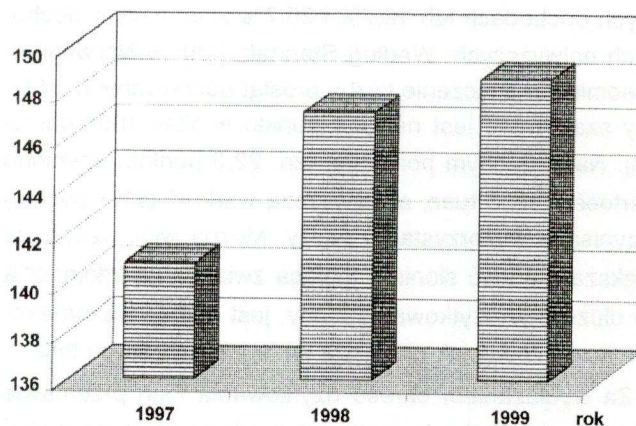
rezultaty jego realizacji. Do tego celu wykorzystano opracowania Polskiego Związku Owczarskiego za lata 1996-1999. Stwierdzono, że w realizacji programu w największym stopniu uczestniczyło pogłowie zlokalizowane w okęgach: poznańskim, lubelskim, bydgoskim i białostockim. Łącznie w okresie czterech lat we wszystkich poziomach programu doskonalenia plenności uczestniczyły 97 432 maciorki (rys. 1), z czego 8,5% było w poziomie I, 35,6% – w II i 55,9% – w III.

Struktura rasowa macierek uczestniczących w programie to w 61,2% merynos polski, 32,9% – polska owca nizinna, a pozostałe 5,9% stanowiły polskie owce długowłniste i polskie owce górskie. Zgodnie z założeniami plenność macierek uczestniczących w I poziomie przekraczała 150%, natomiast w poziomach II i III wskaźnik ten oscylował w granicach 126-134% (rys. 2).

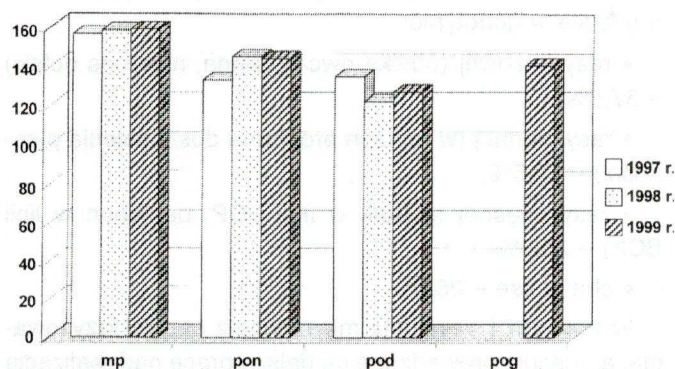

Rys. 2. Plenność (%) macierek uczestniczących w realizacji programu doskonalenia plenności

Ocenę plenności macierek urodzonych w wyniku realizacji programu (25% rasy plennej i 75% rasy miejscowej) przeprowadzono w latach 1997-1999. Stwierdzono, że z roku na rok plenność tych zwierząt sukcesywnie wzrastała, osiągając w roku 1999 poziom 148% (rys. 3).

Rys. 3. Plenność macierek (25% rasy plennej, 75% rasy lokalnej) urodzonych w wyniku realizacji programu

Rys. 4. Plenność macierek (25% rasy pełnej, 75% rasy lokalnej) urodzonych w wyniku realizacji programu (z uwzględnieniem rasy lokalnej)

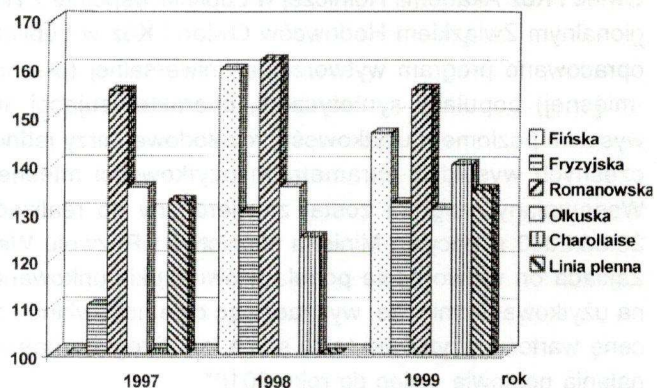
Analizując omawiany wskaźnik z uwzględnieniem rasy miejscowej, wykazano, że najwyższą plennością charakteryzowały się maciorki merynosowe (średnia z 3 lat – 158%), gorsze rezultaty uzyskano u polskiej owcy nizinnej (141%), a w pozostałych rasach cecha ta średnio nie osiągała 130% (rys. 4).

U macierek z 25% dolewem krwi rasy fińskiej w okresie 2 lat użytkowania rozplodowego zanotowano średnią plenność 152,8%, natomiast maciorki z 25% udziałem rasy romanowskiej w okresie 3 lat osiągnęły plenność 155,6%. Dolew krwi pozostałych ras (fryzyjska, olkuska, linia plenna) nie dawał znaczących efektów, a plenność tych mieszańców kształtowała się w granicach 125-138% (rys. 5).

Uwzględniając w analizie zarówno rasę miejscową, jak i rasę pełną stwierdzono, że najlepsze efekty w zakresie rozrodu (plenność 163,4-174,0%) uzyskały merynosy polskie oraz polskie owce nizinne (plenność 141,7-149,8%) uszlachetnione trykami romanowskimi. Dobre rezultaty osiągnięto doskonaląc maciorki polskiej owcy nizinnej oraz merynosa polskiego rasą fińską (odpowiednio 150-174% i 143,6-146,0%). Pozostałe rasy pełne użyte w programie nie wpłynęły znacząco na poziom plenności u ras miejscowych (tab.).

Tabela
Plenność macierek (25% rasy pełnej, 75% rasy lokalnej) urodzonych w wyniku realizacji programu (z uwzględnieniem schematu wytwarzania)

Rasa pełna	Rasa miejscowa								
	m.p.			p.o.n.			p.o.d.		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
Fińska	–	146,0	143,6	–	174,0	150,0	–	–	–
Fryzyjska	–	153,0	128,6	110,3	134,7	139,8	–	103,0	128,6
Romanowska	168,9	174,0	163,4	141,7	149,8	148,2	–	–	–
Olkuska	–	–	128,8	–	139,0	133,3	135,3	132,0	128,7
Charollaise	–	125,0	140,3	–	–	–	–	–	–
Linia plenna	131,6	–	–	133,7	–	135,0	–	–	–

Rys. 5. Plenność macierek (25% rasy pełnej, 75% rasy lokalnej) urodzonych w wyniku realizacji programu (z uwzględnieniem rasy pełnej)

Podsumowując dotychczasowe wyniki realizacji programu należy stwierdzić, że są one na ogół pozytywne, tym bardziej że doskonalona populacja nie osiągnęła jeszcze pełnej zdolności rozrodczej. W latach przyszłych należy jednak zweryfikować przydatność poszczególnych ras pełnych do uszlachetniania owiec krajowych. Autorzy niniejszego artykułu wyrażają opinię, że rasy fińska i romanowska powinny być szeroko stosowane, przy czym szczególną uwagę należy zwrócić na problem odchowu jagniąt. Stosując krzyżowanie nie jest sztuką poprawić znacząco plenność u mieszańców, ale jest wielką sztuką odchowić wszystkie urodzone jagnięta.

Wytworzona w ramach realizacji programu populacja uszlachetnionych macierek może produkować jagnięta rzeźne poprzez jednorazowe krzyżowanie towarowe z trykami ras i linii mięsnych. Technologia taka jest efektywna, wymaga jednak utrzymywania pewnej ilości stad ras czystych, od których będzie się otrzymywać materiał rodzicielski do krzyżowania. Krzyżowanie dwustopniowe, jako alternatywna technologia, również nastręcza podobnych kłopotów, a ponadto tryczki mieszańcowe z pierwszego etapu krzyżowania są słabszym materiałem rzeźnym.

Technologicznie prostszym systemem produkcji żywca jest użycie uniwersalnych (plenno-mięsnych) linii syntetycznych. Przykładem takich populacji mogą być wyhodowane w Kanadzie owce linii: rideau arcott (wschodniofryzyjska, fińska, dorset, suffolk), outaouais arcott (shropshire, suffolk, fińska) czy też DLS (dorset, leicester, suffolk). Zwierzęta takie charakteryzują się dobrym poziomem użyteczności rozplodowej, wysoką mlecznością i szybkim tempem wzrostu jagniąt, a produkcja żywca rzeźnego może odbywać się poprzez kojarzenie w obrębie linii.

Uwzględniając przytoczone uwarunkowania, w Katedrze Hodowli

Owiec i Kóz Akademii Rolniczej w Lublinie wspólnie z Regionalnym Związkiem Hodowców Owiec i Kóz w Lublinie opracowano program wytworzenia uniwersalnej (plenno-mięsnej) populacji syntetycznej, charakteryzującej się wysokim poziomem użytkowości rozplodowej, przy jednoczesnych wysokich parametrach użytkowości mięsnej. Wspomniany program został zatwierdzony do realizacji 26.06.2000 r. decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Zakłada on wytworzenie populacji owiec ukierunkowanej na użytkowanie mięsne, wyznaczając cele hodowlane i ocenę wartości użytkowej takie same jak „Program doskonalenia pogłowia owiec do roku 2010”.

Planowany program krzyżowania przewidziany jest wstępnie do realizacji na populacji około 700-900 szt. maciorek utrzymywanych w stadach zlokalizowanych w rejonie działania Regionalnego Związku Hodowców Owiec i Kóz w Lublinie.

Przewiduje się wytworzenie dwóch linii o roboczych nazwach „BCP” – z udziałem rasy berrichon i „SCP” – z udziałem rasy suffolk, wg poniższego schematu:

Etap I

Wytworzenie mieszańców do krzyżowania w II etapie

I.1. ♀ suffolk x ♂ charolaise

♂ i ♀ (SC) do krzyżowania w II etapie

I.2. ♀ berrichonne du cher x ♂ charolaise

♂ i ♀ (BC) do krzyżowania w II etapie

Etap II

Wytworzenie populacji SCP i BCP

♀ z „programu...” (25% rasa plenna, 75% p.o.n. lub m.p.) x ♂ SC lub BC

♂ z „programu...” (25% rasa plenna, 75% p.o.n. lub m.p.) x ♀ SC lub BC

♂ i ♀ SCP lub BCP (genotyp końcowy)

Efektom omówionych krzyżowań będzie potomstwo o udziale w genotypie:

- rasy krajowej (polska owca nizinna, merynos polski) – 37,5%;
- rasy plennej (w ramach programu doskonalenia plenności) – 12,5%;
- rasy mięsnej (suffolk w linii SCP, berrichon w linii BCP) – 25,0%;
- charolaise – 25,0%.

W roku 2001 uzyskano mieszańce z I etapu krzyżowania, a obecnie prowadzone są dalsze prace nad realizacją przedstawionych zamierzeń.

Literatura: 1. Gruszecki T., Borkowska A.: Jakość tuszki i tkanki mięśniowej jagniąt różnych genotypów. 217-222. Konferencja Naukowa, AR Lublin 13-14.06.1996. 2. Gruszecki T., Lipecka C.: Prace i Materiały Zootechn. 51, 59-68, 1997. 3. Gruszecki T.: Annales UMCS, vol. XVI, 20 sec. EE, 147-154, 1998. 4. Gut. A.: Owczarstwo 4, 4-7, 1989. 5. Gut. A.: Wytworzenie syntetycznej linii ojcowskiej – białogłowej owcy mięsnej. Roczn. AR Poznań, Rozpr. Naukowa 249, 1994. 6. Gut. A., Kozal E., Ślósarz P.: Znaczenie syntetycznych linii owiec w krajowych programach hodowlanych. Konferencja Naukowa, Wyd. AR Poznań, 9-17, 1995, Poznań 24.10.1995. 7. Hodowla owiec i kóz w Polsce. Polski Związek Owczarski, wyd. Warszawa rok 1996-2000. 8. Kędrak B., Lipecka C.: Roczniki Nauk. Zoot., Supl. 28, 76-81, 2000. 9. Lipecka C., Gruszecki T., Pięta M.: Wstępne wyniki w zakresie tworzenia syntetycznej mięsnej linii owiec dla regionu środkowo-wschodniej Polski. Konferencja Naukowa, AR Poznań 24.10.1995. 10. Lipecka C., Gruszecki T.: Wskaźniki rozrodu maciorek rasy suffolk i berrichonne du cher. Konferencja Naukowo-Techniczna, Kołuda Wielka 23-24.10.1996, 35-43, IZ Kraków 1997. 11. Lipecka C., Gruszecki T., Pięta M., Szymanowska A.: Wykorzystanie owiec nizinnych do produkcji jagniąt rzeźnych w regionie lubelskim. Konferencja Naukowo-Techniczna, Kołuda Wielka 23-24.10.1996, 97-104, IZ Kraków 1997. 12. Lipecka C., Szymanowska A., Gruszecki T.: Animal Science and Reports 16, 3, 155-161, 1998. 13. Lipecka C., Gruszecki T., Pięta M., Szymanowska A., Patkowski K.: Zesz. Nauk. Przegl. Hod. 43, 159-166, PTZ, Warszawa 1999. 14. Wójtowski J.: Wytworzenie syntetycznej plenno-mięsnej linii owiec. Roczniki AR Poznań, Rozpr. Naukowa 299, 1999.

Autorzy: prof. dr hab. Tomasz Gruszecki i prof. dr hab. Czesława Lipecka, Akademia Rolnicza w Lublinie, Wydz. Biologii i Hodowli Zwierząt, Katedra Hodowli Owiec i Kóz, ul. Akademicka 13, 20-950 Lublin

Ekspert mięsa czerwonego do końca 2002 roku

Jadwiga Seremak-Bulge

Handel zagraniczny dla rynku mięsa czerwonego był zawsze ważnym czynnikiem stabilizującym rynek wewnętrzny. Ekspert nadwyżek wieprzowiny i wołowiny dawał szan-

sę wykorzystania posiadanego potencjału produkcyjnego i poprawienia rentowności branży mięsnej oraz zwiększenia dochodów rolniczych. Jeszcze w połowie lat dziewięćdziesiątych udział eksportu wieprzowiny w jej produkcji sięgał 14%, a udział eksportu wołowiny w produkcji przekraczał 22%. Import tych produktów nie tylko pozwala wzbogacić ofertę rynkową, ale w okresach niedoboru podaży przyczynia się do obniżania cen żywności do „rozsądnego” poziomu, akceptowanego przez konsumentów.

Załamaniem handlu zagranicznego mięsem czerwonym, z jakim mieliśmy do czynienia w latach 1999-2000 wyostrzyły problemy narastające od dłuższego czasu w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi. Warto przyrzeć się temu, co działo się w handlu zagranicznym